

oprac. H. Jurek
1997

1595
6.06.2009
el

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej
Krajowej Służby Polek
87-100, ul. Żwirnowa 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: zak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 125 127; REGON 870502736
KRS 000041692
Nr r-ku 82 1000 1506 0000 0000 5002 0244

Okrój Jan

post. Nowy Dwór
Wejherowski ++

Wejherowo
„Polska żyje” JOW Gr. P.
Okrój Franciszek
ps. „Hase”, „Kora”

M: 893/1595 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Okrój Franciszek

T.N. 893/1595 Pom.

Wzajemna Pomoc Polakom
- Polska Sytuacja - JOM, G.P.

I/1. Relacja

k. 4 s. 1-5

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

k. 1 s. 1

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

k. 1 s. 1

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne

k. 7

VI. Fotografie

dział ikonografii

I/1. 1. Relacja - Okrój Franciszka

(rel. bez daty i podpisu)
okłps

k. 1 s. 1-2

2. Relacja - ośmiadeczenie gane
Okroja o działalności Franciszka

Okroja (25.02.1973), omysg.

k. 1 s. 3

3. Biogram - relacja autorstwa

Bolesława Borke, napis brak daty k. 2 s. 4-5

✓ Franciszek Okrój syn Józefa i Barbary - Barbary z d. Hętyków ur.
 w Bieszkowcach (Pieszero) w dniu 18. kwietnia 1897r. Do
 szkoły chodził w Bieszkowcach umiał dobrze pisać po polsku i
 niemiecku. W roku 1905 brał udział w strajku szkolnym zato
 był skazany wraz z rodzicami. W roku 1916 zostaje wcielony
 w szeregi armii Pruskiej początkowo zostaje wysłany na wschód
 w okolice Tybicy. W roku 1916 zostaje skierowany na front do
 Francji gdzie zostaje czterokrotnie ranny. Po zakończeniu wojny
 wraca do domu. Wstępuje w szeregi Straży Obywatelskiej. Miał
 stawić wraz Kuznierzem Klemensem Szymańskim z górnolubem
 którzy chcieli im zebrać opaski biało-czerwone. W Ustarce ta
 miała miejsce na powrót szpitala w Wyherowie ul. gen.
 Wzłickiego, wyśli z niej obroną ręką, lecz musieli się wycofać
 z powodu przeważającej siły i uzbrojenia. Był także w szeregach
 S. O. w Kuciole podczas rozstania Polski z morzem przez gen.
 Józefa Hallera. W 1921 zostaje urzędnikiem w Zakładach Wychow.
 awarych w Wyherowie, gdzie między innymi pracami
 przepisał Zakładowe akta niemieckie na język polski. Tam
 pracował do 1930r do ~~1930r~~ 1930r. W czasie między wojennym otrzymał
 kilka odznaczeń państwowych, wiosną 1940r zostaje wydalony z
 pracy z zakładu oraz zabrano jego mieszkanie. Pięć roku niepodjęł
 żadnej pracy i przebywał w rodzinie, a rodzina mieszkała u propiusz-
 kiej w sąsiedztwie, gestapo i domu pomordowanych Penków. Po trzech
 miesiącach zabierają jemu ponownie mieszkanie i nieotrzymuje
 żadnego zwrotu na inne mieszkanie przez urząd mieszkaniowy.
 Na koniec zdobył mieszkanie na ulicy Reformatorów lokal po
 byłym sklepie spożywczym u p. Gmentkiewicz, lokal ten niepodlegał
 urzędowi mieszkaniowemu. Żyłka pracy na drogach publicznych

✓ Katrouchni go drogomistr Obrój z Kartuz i w Kródcu robi go²
swoim zastępcą. Między czasie okupant robi naciski ażeby przysłał listy,
folks listy. Od samego poradku okupacji wiele udział w szereżach ruchu
oporu wstąpiła z strony wyprzedawcy. Wypiekana praca nadzoru na drożach
daje możliwości obserwacji i zdobywania wiadomości o porzuceniach
okupanta. Następuje w szereżi J. O. Gryf Pomorski zostaje łowczikiem.

✓ W roku 1942 13 stycznia zginął jego syn Stefan 19 letni za sobotą w
fabryce czołgi samolotowych w Rumie. Po tym wypadku niemający syna
w latach wojenowych podpisuje w marcu listy narodowości niemieckiej
Dalej wiele czyni udział w ruchu oporu, jest stojemniczym o schronach
partyzanckich przenosi rozkaz, wyjechał wraz innymi facetami ignorując
otorem K. Kulstof. Po rozkaz dowodzący wyjechał w szereżi S. H. co
daje mu możliwość o zamiarach gestapo i ostrzeżenie zagrożonym
dzięki czemu niektóre akcje trofiaty w próbie mo dwa ps. Kova i
Klasse, co wprowadza w błąd gestapo, które daremnie starato się rozszyfrować
kto to jest, lecz wraz bardziej wchodzi na jego trop. Z odgry
trudem udaje mu się maskować. 1944 roku zostaje wyślany do prac przy
okopach na wschod, w poradku 1945 zostaje powołany przez okupanta
do wojska dla ochrony przeciw lotniczej do zastaw mglistych do których
urządzano drewniany Łatenskich. Zostaje wraz z jednym żołnierzem
z Łatringiem do nadzoru nad tymi drewnianymi. Poznawczy się z
Łatringiem i uptonowali sobotą, który wykonali misję bezkarnie
z materiałem do puszczania mgły i uciekli, po wielu przeszkodach
wykorzystując zamieszanie przy frontach ~~walki~~ przeszli na stronę aliantów.
Po zakończeniu działań wojennych wrócił do kraju do pracy w
Zakładach wychowawczych w Wętkowicach, gdzie pracował do emerytury.
Zmarł 17 stycznia 1968 r. w Wętkowicach.

Wspomnienie z bratem Wiktor
Kaszubski w alit. Jan. T-M-893/1595 3.

O K R Ó J Jan s. Józefa i Marty
nazwisko i imię

Bojano.... dnia 25. luty 1973 r..

p-ta Nowy Dwór Wejherowski

adres

O Ś W I A D O Z E N I E

NJ .2711295.KP.MO Wejherowo...
dowód osobisty

ur. ..26.01.1917.r....
Bieszkowice

Ja, jako więzień hitlerowski obec. prezes ZBoWiD
świadom odpowiedzialności wynikającej z przepisów
prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przez
mnie faktów oświadczam:

✓ Mój brat Franciszek ur. 14.04.1897 r. był członkiem TOW "Gryf Kaszu-
bski" od 1940 r. Używał pseudonimów "Hase" i "Kora". Jego zwierzchnikiem
był partyzant Mościpan. Stał na czele trójki, pełnił funkcję łącznika-
wywiadowcy. Mieszkał w Wejherowie na ul. OO Reformatorów. Był urzędnikiem
Zakładów Wychowawczych w Wejherowie. W celach wywiadowczych wstąpił na
rozkaz dowództwa Komendy M 1 de SA, skąd przekazywał cenne dla kolegów
informacje. Uzyskane drogą radiową informacje od Alintów o sytuacji na
frontach przekazywał kolegom z lasu. Należał też do grupy m.in. pani
Grzenkiewicz, Stefanowski i razem z nimi wysyłał paczki dla więźniów
Stutthofu i innych obozów. W czasie okupacji pełnił funkcję nadzorca
dróg, co mu ułatwiało utrzymywanie łączności z oddziałami szturmovymi.
Pośrednio dostarczał cukier dla polskich sabotażystów pracujących na le-
tnisku w Rumi. Samoloty mające w paliwie zawartość cukru spadły m.in.
w Bieszkowicach i Dobrzewinie. Był szykanowany w latach 1940-41 przez
Niemców, wyrzucony z mieszkania. W 1942 r. w styczniu SS Patelczyk i in-
ni zamordowali jego syna Stefana lat 19 w Rumi w "Aparatenbau" za sabotaż.
W latach 1944-45 był ścigany przez Gestapo, ale dzięki dwóm pseu-
donimom uniknął wsypy. W 1945 r. wysłany został do kopania okopów pod
Toruń, po pewnym czasie wcielony do Wehrmachtu. Podczas akcji sabota-
żowej dokonanej z Niemcem z Alzycji zostali nakryci. Musieli uciekać
i dotarli do Amerykanów nad Łabą. Dowództwo amerykańskie wykorzystało
ich wiadomości o lokalizacji wojsk niemieckich i zlikwidowało grupę
Niemców. W 1945 r. wrócił do kraju. Zmarł 17.01.1968 r.

✓ Brat Wiktor ur. 17.10.1901 r. zamieszkały w czasie okupacji po po-
wrocie z oflagu /był obrońcą Helu/w Bieszkowicach należał prawdopodobnie
również do TOW "Gryf Pomorski". Zaginął w 1945 r.
Od lipca 1944 r. był więźniem Stutthofu.

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych
potwierdzam własnoręcznym podpisem:

ZARZĄD KOLA
w Koleczkowie
Bokelloria

..... Okroj.....

OKRÓJ FRANCISZEK, ps. "Kora", "Haase" /1897 - 1968/, czł. "Pomoc Polakom", "Polska Żyje", w Kom. Pow. M-1 TOW GP w Wejherowie (zwią- dowca i łącznik.)

Ur. 14.IV.1897 r. w Piecewie k. Bieszkowic /d. pow. morski/, syn Józefa i Marty z d. Heyke, właścicieli gospodarstwa rolnego. W miejscowej szkole ludowej opanował j^{język} niemiecki, w domu w mowie i piśmie j^{język} polski. Brał czynny udział w 1906/7 r. w strajku szko- lnym, za co był szykanowany, a rodzice karani grzywną. W I wojnie światowej, zaciągnięty do armii pruskiej, czterokrotnie ranny. 15. 1.1919 r. wstąpił do Organizacji Wojskowej Pomorza i Straży Ludo- wej. Wziął udział w utraczkach z Grenzschutzem. 12.II.1920 r. u- czestniczył w Pucku w zaślubinach Polski z morzem. W 1921 r. za- trudniony w Wejherowskich Zakładach Wychowawczych w roli tłumacza, następnie w Krajowych Zakładach Opieki Społecznej otrzymał funkcję odźwiernego. Był w pracy kilkakrotnie odznaczony. W 1937 r. (zwery- fikowany jako członek Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914 - 1919.

Podczas obrony wybrzeża w 1939 r. aktywnie uczestniczył w Wejhero- wie w poczynaniach Ligi Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwigazowej. Wiosną 1940 r. władze okupacyjne wydalili go z rodziną z mieszka- nia służbowego. Zatrudnienie znalazł w Rejonie Dróg Publicznych. Od początku okupacji współpracował z wejherowskim ruchem oporu, początkowo w charytatywnej "Pomoc Polakom" ks. E. Roszczynials- kiego, następnie w "Polska Żyje" inż. Wojewskiego. W dniu 13.1. 1942 r. zginął oskarżony o sabotaż w Apparatenbau w Zagórzcu syn Stefan. Latem znalazł się w szeregach TOW GP. Wykonywana praca te- renowa sprzyjała pełnieniu funkcji zwiadowcy i łącznika. Okazał się nieuchwytny, choć władze okupacyjne podejrzewały go o udział w ruchu oporu. Dlatego latem 1944 r. wysłany na tereny białoruskie do prac drogowych i fortyfikacyjnych. Tam uprawiał sabotaż. Na po- czątku 1945 r. wcielony do formacji wojskowej bez wyrażenia zgody. Stąd, po zniszczeniu urządzeń wytwarzających zasłony dymne, zbiegł

do ~~alianców~~.

Po wojnie wrócił do kraju i podjął pracę w Zakładach Wychowawczych w Wejherowie. Wciąż był aktywny społecznie, choć zdrowie miał nadwyrężone. Zmarł 17.1.1968 r. Pochowany w Wejherowie.

B. Bork - Bieszkowice Piekiełko Cierznia Piński, Bojan 1994, s. 48 - 49, (rel. J. Okrój), zbiory własne autora. ✓

Pomorska organizacja - pow. Pk ...

Bolesław Bork

1/2. Dokumenty dotyczące
Francuskie Okrójaj.

1. Zaświad. D O W VIII nr 276-III/527. Pl. Hist.

2. F. 04. 1938 - Dr. Okrój Org. Wojskowa
Pomorska i Straż Ludowa w Wejherowie,
kserokop. oryg.

lc. 1 5, 1

DOWODZTWO OKREGU KORPUSU NR. VIII
PLACOWKA HISTORYCZNA
NR. 276-III/527. Pl. Hist.

Toruń, dnia 7 kwietnia 1938r.

Placówka Historyczna Dok. VIII.
wydaje zaświadczenie raz tylko
jeden. Oryginał zachować i po-
sługiwać się uwierzytelnionymi
odpisami.

Z a ś w i a d c z e n i e

Niniejszym zaświadcza się, że Pan Okroj
Franciszek, urodz. 14.IV.1897r. syn Józefa i
Marty, zamieszkały w Wejherowie, był czynnym
członkiem Organizacji Wojskowej Pomorze i Straży
Ludowej w Wejherowie od dnia 15 stycznia 1919r.
do dnia 10 lutego 1920r.

Dowódca Okręgu Korpusu Nr. VIII
w/z

(pieczęć okrągła)
DOWODZTWO OKREGU
KORPUSU NR. VIII

(-) Myszkowski Aleksander
Pułkownik dyplomowany
Zgodność odpisu z oryginałem
świadczam:

Wejherowo, dn. 7. IV. 1938.

Sekretarz Miejski

Franciszek Szulc

*moda. kop. na urzęd.
dr. II. Nr. 1/58
22. ul. 1. PAE. 8*

II. Materiały uzupełniające relacje: Okrój
Franciszek

1. B. Bonk, Okrój Franciszek - biogram,
[w:] S B U P 1939-1945, pod red. A. Łakiewskiej
i E. Zawackiej, Tomni 1997, z.3, s. 121-122,
ksienokop.

k. 1 s. 1

Okrój Franciszek ps. „Kora”, „Hase” (1897–1968), członek organizacji „Pomoc Polakom”, „Polska Żyje”, zwiadowca i łącznik Komendy Powiatowej M-1 TOW „Gryf Pomorski” Wejherowo.

Urodzony 14 IV 1897 r. w Pieciewie k. Bieszkowic, pow. Wejherowo; syn Józefa i Marty z d. Heyke, właścicieli gospodarstwa rolnego w Pieciewie k. Bieszkowic. Brat Wiktora i Jana O. W miejscowej szkole ludowej opanował język niemiecki, w domu w mowie i piśmie język polski. Brał w latach 1906–1907 czynny udział w strajku szkolnym, za co był szykanowany, a rodzice karani grzywną. W I wojnie światowej, zaciągnięty w 1915 r. do armii pruskiej, był czterokrotnie ranny na froncie francusko-niemieckim. W dniu 15 I 1919 r. wstąpił do Organizacji Wojskiej Pomorza i Straży Ludowej. Wziął udział w zaślubinach Polski z morzem w Pucku. W 1921 r. był zatrudniony w Wejherowskich Zakładach Wychowawczych jako tłumacz niemieckich dokumentów na język polski, następnie w Krajowych Zakładach Opieki Społecznej otrzymał funkcję oddźwiernego. Był w pracy kilkakrotnie odznaczony. W 1937 r. został zweryfikowany jako członek Związku Weteranów Powstań Narodowych RP lat 1914–1919.

Podczas obrony wybrzeża we wrześniu 1939 r. aktywnie uczestniczył w Wejherowie w działaniach Ligi Obrony Powietrznej Państwa. Wiosną 1940 r. władze okupacyjne usunęły go z pracy i zajmowanego z rodziną z mieszkania służbowego. Wtedy znalazł mieszkanie u polskiej rodziny Grzenkowiczów i zatrudnienie w Rejonie Dróg Publicznych. Od początku okupacji współpracował z wejherowskim ruchem oporu, początkowo w organizacji charytatywnej „Pomoc Polakom” ks. Edmunda Roszczyńskiego, następnie w organizacji „Polska Żyje” inż. Grzegorza Woje-

*S.B.K.P. 1939-1945, pod red. A. Le- 121
kiewskiej i E. Zawackiej, Tomu 1997, z. 3*

wskiego. Latem 1942 r. znalazł się w szeregach TOW „GP” jako wywiadowca i łącznik oddziałów partyzanckich. Wykonywana praca terenowa sprzyjała pełnieniu tych funkcji. Władze okupacyjne podejrzewały go o udział w ruchu oporu. Z tego powodu został wysłany latem 1944 r. na tereny białoruskie do prac drogowych i fortyfikacyjnych. Tam uprawiał sabotaż. Na początku 1945 r. został wcielony, bez wyrażenia zgody, do formacji wojskowej, z której po zniszczeniu urządzeń wytwarzających przeciwlotnicze zasłony dymne zbiegł na Zachód. Dotarł aż nad Łabę, do wojsk amerykańskich. Jego informacje o lokalizacji wojsk niemieckich wykorzystano do likwidacji grupy Niemców.

Po wojnie wrócił do kraju i podjął pracę w Zakładach Wychowawczych w Wejherowie. Pomimo nadwreżonego zdrowia był aktywny społecznie. Zmarł 17 I 1968 r. Pochowany w Wejherowie.

Syn F. Okroja Stefan zginął w dniu 13 I 1942 r. oskarżony o sabotaż w firmie Apparatenbau w Zagórz (fabryka części samolotów).

Zbiory własne autora (rel.: Okrój J.); B o r k B., *Bieszkowice. Piekietko. Cierznia. Piński*. Bojan 1994, s. 48–49; *Pom. org. konsp. poza AK...*

Bolesław Bork

T:ul: 893/1595 Gorn. Wejherowo

Okrój Franciszek

✓. Party informacyjne

lc. 7

Okroj Franciszek

Grania-powiat morski
Gryf Pom.
IAP 1

członek "Gryfa" w Wejherowie

B. Bork, Powstanie i działalność...,
Pomerania, 2, 2/1974, s. 23.

PO-94

Kejmanow 4,

Okroj Franciszek

Wzr. 14. 04. 1887r., syn Józefa i
Marty, w 1938r. zam. w Kejmanowie
Czynny członek organizacji Wojskowej
Pomocy i Straży Ludowej od dn.
15. 01. 1919r. - 10. 02. 1920r.

Zob. T: problematyczne OWP

JMM-95

9

Kartusy 3,
PAP

OKRÓJ Franciszek, członek PAP w pow. Kartusy, utrzymywał kontakty z oddziałem partyzanckim PAP w Babim Dole pow. Kartusy.

Źródło: "Kwerenda" Occhawowski Ł.

le jw

Wętkowo 4
Tow. GP 4

Okrąg Wiktor

1939

1945

Zob. T.M. 802 / 1527 Pom. Bork Bolesław / Wdymiał
ten. 4, str. 49; „Powstanie niemieckiego oporu na deszczu”

ZM. 718 04

Grudzień 5.
PAP

Okroj Franciszek

Dyplom członka zaszczytnego
Związku Heteranów Polaków Młodoc-
nych 1939 RP 1914 / 1919 1945

Chcimmno z dn. 1. lutego 1937 r.

zob. : DZIOT - dokumenty APAK

JMM-85

a

"Gryf Górnorski"^f
Hejnerowo

OKRÓJ Franciszek
ps. "Kora"

Urodz. 14 IV 1897 r. w Giecemie porr.
Hejnerowo. Zmiadorca i tocznik Komendy
90k. M-1 TOW "Gryf Górnorski"

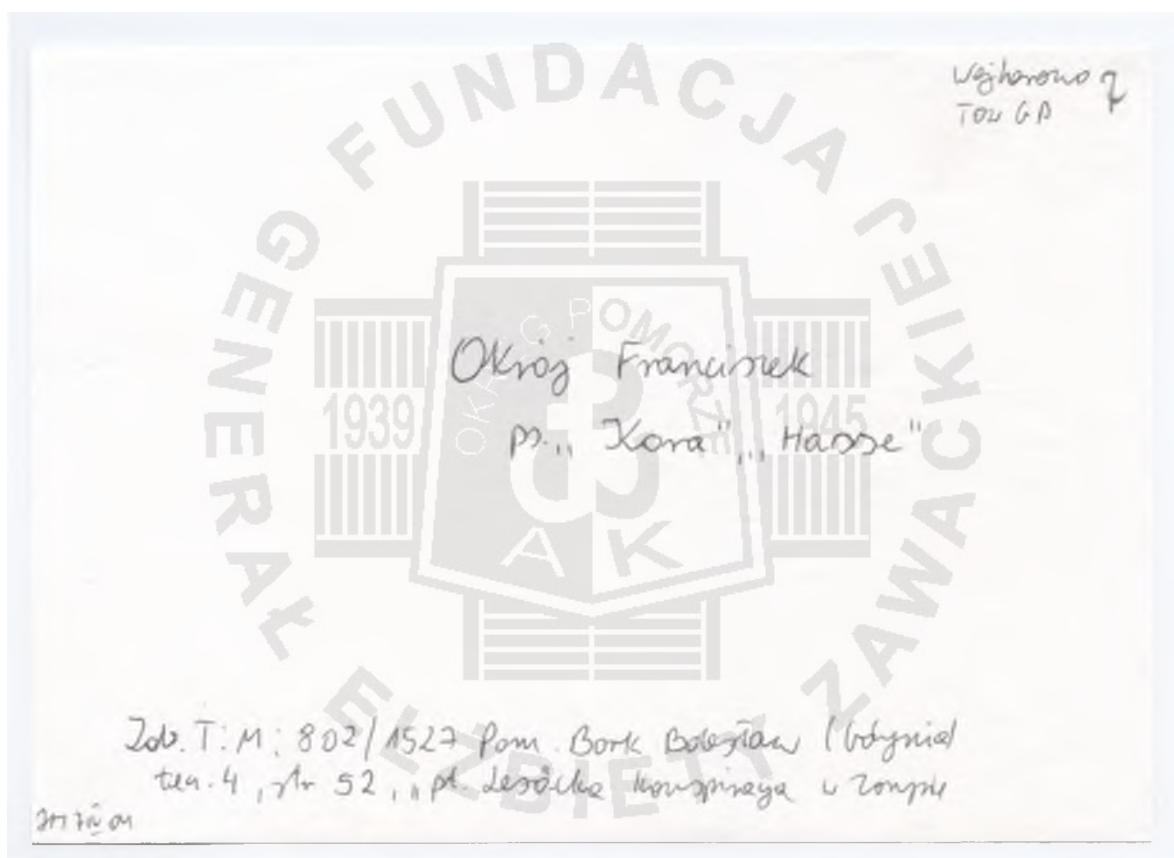
Zmarł 17 I 1968 r. w Hejnerowie.

Zob. Słownik Biogr. Konsp. Górn. t. 3 str. 121

Fundacja Archiwum Górnorskie A. K.

Toruń 1997 r.

J. Błota-2003 r.

Okrój Franciszek

